

УДК 658

Рогозян Ю. С.

Луганська філія Інституту економіко-правових досліджень
Національної академії наук України

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

У статті розкриваються теоретико-методичні засади організаційно-управлінського потенціалу регіону. Визначено наукову сутність поняття «потенціал». Виявлено закономірності використання організаційно-управлінського потенціалу регіону. Запропоновано використовувати концептуальну модель організаційно-управлінського потенціалу регіону на основі побудови системи принципів. Обґрунтовано сутність і складові елементи механізму формування організаційно-управлінського потенціалу регіонів.

Ключові слова: організаційно-управлінський потенціал, регіон, принципи, концептуальна модель, механізм, категорія.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку економіки в ринкових умовах позначили проблему пошуку нових підходів, форм, методів і механізмів управління на всіх рівнях державного устрою для забезпечення високої конкурентоспроможності країни, зростання якості життя населення.

У вирішенні цієї проблеми величезна роль належить регіонам, в яких створюється і відтворюється економічний, людський та інноваційний потенціал суспільства. В умовах формування інноваційної моделі розвитку країни особливо зростає значення ефективної організації та управління різними видами ресурсів, процесами при зміщенні центру управління соціально-економічними перетвореннями із загальнодержавного на регіональний рівень.

Необхідність розвитку та збільшення організаційно-управлінського потенціалу регіонів обумовлюється як об'єктивними факторами, так і сформованими традиційними недоліками та новими невідповідностями в самій управлінській системі: відсутністю чіткого уявлення про функціонування механізму організації та управління регіоном, механізму розвитку економіки регіону; фрагментарністю дій щодо розвитку потенціалу регіону тощо [1, с. 34].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання організаційно-управлінського потенціалу регіонів протягом багатьох років привертають увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників. Організаційним аспектам розвитку регіональної економіки присвячені наукові праці вчених: С.Б. Авдашева, С.Ю. Глазьева, А.Н. Дегтярьова, А.О. Веренікіна, Г.Б. Клейнера, В.І. Кушліна, Д.С. Львова, В.А. Мау, Р.І. Малікова, В.М. Полтеровича, В.А. Сидоровича, Н.З. Солоділова, В.Л. Тамбовцев, К.А. Хубієв, А.Е. Шаститко, Є.Г. Ясіна та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на підвищений інтерес до різних питань організаційно-управлінського регіонального потенціалу, багато проблем у цій галузі залишаються не дослідженими. До них належать розробка сучасної концепції системи регіональної організації та управління, формування методології організаційно-інституційного розвитку системи управління економікою регіону, використання нових механізмів та інструментів у процесі її реалізації, впровадження інтеграційних форм економічної діяльності в процес розвитку регіону та ін., які потребують подальшого дослідження, що обумовило вибір теми дослідження.

Мета статті. Головна мета дослідження полягає у розвитку теоретико-методичних основ організаційно-управлінського потенціалу регіонів.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, організаційно-управлінський потенціал регіонів є найважливішим показником, що характеризує стан і рівень розвитку системи управління регіональною економікою. У зв'язку з цим виникає проблема визначення сутності, структури організаційно-управлінського потенціалу регіонів, використання його та його складових компонентів не тільки в масштабах регіону, а й кожного окремого підприємства. Це необхідно для більш повного розкриття потенційних можливостей і визначення величини невикористаних резервів в галузі управління регіональною економікою. Неповне використання наявних ресурсів і незнання потенційних можливостей, а також величини невикористаних резервів призводить до необґрунтованого збільшення чисельності апарату організації та управління, витрат на його утримання.

Організаційно-управлінський потенціал є багатогранною і складною категорією, яка в даний час ще недостатньо досліджена. Її місце в системі суспільних відносин може бути зрозуміле в ряду таких регіональних категорій як: економічний потенціал, виробничий потенціал, технічний потенціал, трудовий потенціал, потреби та інтереси.

Взагалі, поняття «потенціал» має як об'єктивний, так і суб'єктивний зміст. Згідно об'єктивного змісту – це накопичена праця, що виявляється в системі відтворення на рівні громадських, колективних та особистих потреб. Під суб'єктивним змістом потенціалу розуміються здібності людей до використання накопиченої праці.

В економічній літературі використовують різні терміни, що характеризують поняття «потенціал», але не завжди через них розкривається його зміст. Різноманітність підходів до визначення потенціалу породжує різночитання і ускладнює розуміння сутності даного поняття. Так, у Великому українському тлумачному словнику поняття «потенціал» означає наявні кошти, запаси, джерела, які можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для певних цілей, вирішення якої-небудь задачі. О.С. Гайдуков визначає потенціал як сукупність засобів, можливостей, необхідних для досягнення відповідної мети [2, с. 123].

Проблема забезпечення сталого економічного зростання регіонів тісно пов'язана з пошуком оптимальних шляхів максимального використання потенційних можливостей системи організації та управління, що забезпечує прискорення темпів нарощування регіонального економічного потенціалу, рішення якої неможливо без поліпшення якісного складу та раціонального використання самого організаційно-управлінського потенціалу, закономірності якого на регіональному рівні вияв-

ляються в наступному: 1) істотна залежність від рішень вищих рівнів влади; 2) взаємозумовленість розвитку організації та управління, оновлення спільних інтересів регіонального співтовариства; 3) системний характер аналізу, розробок, рішень, дій органів управління; 4) професійний рівень регіональної організації та управління зумовлює ступінь реалізації економічного потенціалу регіону; 5) стратегічна орієнтація регіональної організації та управління націлена на досягнення конкурентоспроможності регіону.

Враховуючи особливості регіонального розвитку в сучасній економіці і виявлені закономірності, низка вчених вважає за доцільне формувати систему управління розвитком регіону на основі наступних принципів: 1) принцип збалансованого поєднання централізації і децентралізації; 2) принцип наукової обґрунтованості; 3) принцип стратегічності; 4) принцип інноваційності; 5) принцип приватно-державного партнерства; 6) принцип мобільності та адаптованості; 7) принцип субсидарності; 8) принцип ресурсного забезпечення закріпленої компетенції; 9) принцип ситуаційності дій [3, с. 11-15].

Запропонована система принципів дозволяє

більш повно враховувати сучасні уявлення, тенденції та процеси підвищення ефективності організаційно-управлінського потенціалу регіонів, яке у свою чергу має відповідати таким вимогам: здійснювати науково обґрунтовані припущення щодо стимулювання і регулювання організаційного потенціалу регіону відповідно до загальнодержавної соціально-економічної політики і ринкових умов господарювання; забезпечувати цілісність, збалансованість, внутрішню консолідацію регіонального господарства; формувати гнучкість, адаптивність регіонального господарства та ефективну реалізацію власного специфічного потенціалу; координувати процеси структурної перебудови регіонального господарства; брати участь і сприяти формуванню інноваційної моделі регіональної економіки; інтегрувати різні соціально-економічні інтереси різних категорій регіонального співтовариства на благо розвитку регіону; створювати стратегічне бачення розвитку регіону та реалізовувати стратегічні плани; налагоджувати взаємовигідне міжрегіональне співробітництво; підвищувати конкурентоспроможність регіону і активно впроваджуватися в систему світогосподарських зв'язків.

Враховуючи це, у ході дослідження було запропоновано використовувати концептуальну модель системи організаційно-управлінського потенціалу регіону (рис. 1), яка являє собою сукупність компонентів та їх взаємозв'язків у системі організації та управління регіоном: дій органів управління, цільових установок, принципів, функцій, структур, ресурсів, методів, технологій, інструментів управління та ін. [4, с. 56].

У ній, на відміну від традиційних організаційно-структурних побудов, представлені хоча і відомі, але мало враховані сьогодні складові: організаційна культура; компетенції; механізми управління, які відіграють ключову роль в сучасних умовах динамічного інноваційного розвитку та організаційно-управлінського потенціалу регіонів.

У моделі показано, що на систему організаційно-управлінського потенціалу регіону впливають зовнішні фактори: зміна економічної ситуації, державна соціально-економічна політика і державне регулювання, сучасні досягнення національного та зарубіжного менеджменту тощо.

Ця модель відображає основні об'єкти організації та управління (відтворювальний потенціал регіону, галузі регіональної економіки та соціальної сфери тощо) та області дії (структурні та інституційні перетворення, інноваційна та ділова активність, залучення інвестицій), а також кінцеву мету – забезпечення якісних умов життєдіяльності регіонального співтовариства.

У практичній діяльності організаційно-управлінський потенціал регіонів є процесною системою, у зв'язку з цим її ключовим

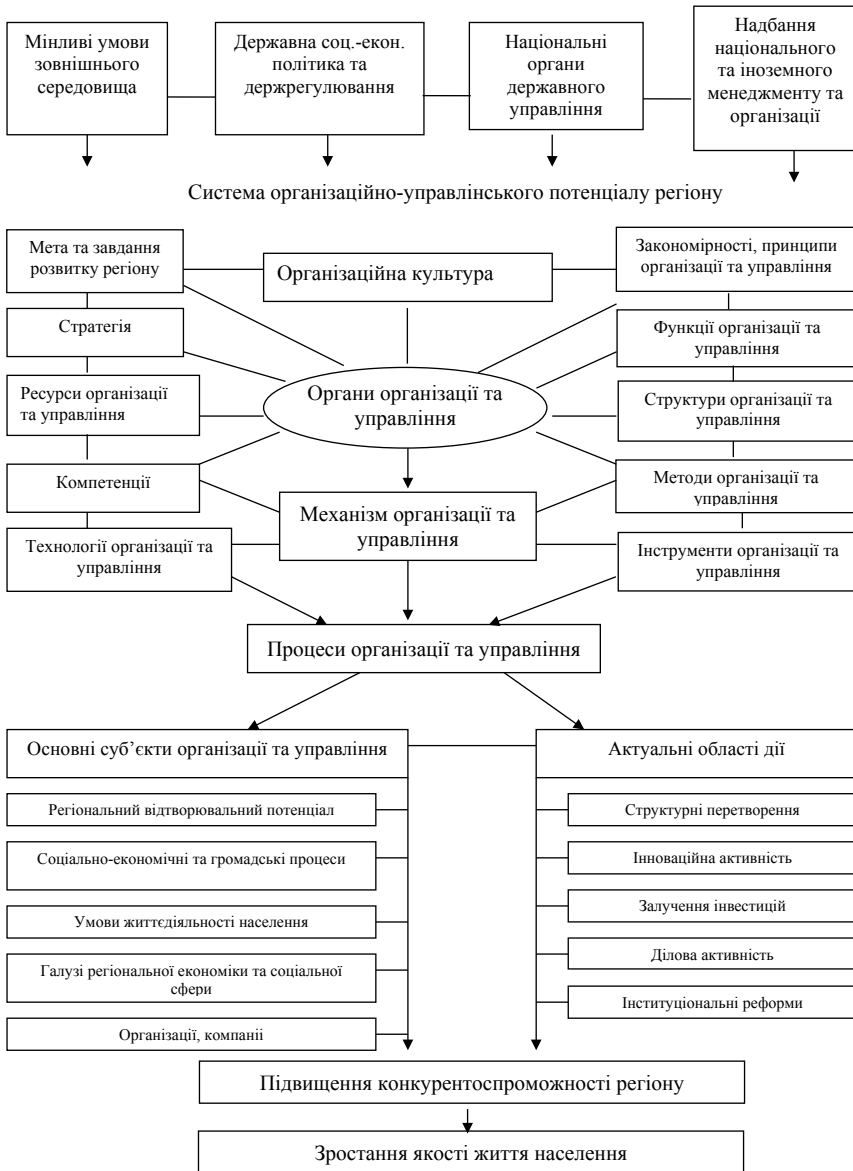

Рис. 1. Концептуальна модель системи організаційно-управлінського потенціалу регіону* [4]

завданням є гармонізація функцій, відносин, стану та взаємодії всіх структурних складових з точки зору внутрішньої узгодженості, що й обумовлює ефективність організації та управління регіонами.

Основним структурним елементом запропонованої моделі є механізм організаційно-управлінського потенціалу регіону, що включає в себе масштабні процеси впливу управління (блоки процесів), які повинні приводитися в дію органами регіонального управління та організації, керуючись регіональною політикою та особливостями розвитку відповідної території (рис. 2).

Запропонований механізм включає три блоки. Перший блок – процеси організації та управління державним сектором регіонального господарства, які доцільно здійснювати за допомогою таких інструментів впливу, як планування діяльності державних організацій; пряме фінансування та інвестування організацій бюджетної сфери тощо.

Другий блок – координація різних видів діяльності і процесів економічного розвитку регіону, які повинні реалізовуватися за допомогою наступних інструментів впливу: законодавчі та нормативні акти України і даного регіону; складання та розробка прогнозів, планів і програм регіонального розвитку; вибір та реалізація стратегії розвитку; кластеризація економічної діяльності; приватно-державне партнерство тощо. Третій блок – процеси ринкового стимулювання, регулювання та підтримки економічних агентів регіону, які повинні використовувати специфічні ринкові інструменти: податкові пільги суб'єктам господарювання; надання пільг та кредитів для проектів, особливо для інноваційних; співфінансування розроблених регіональних проектів і програм; підтримка конкуренції та малого бізнесу тощо. У моделі зазначені тільки основні інструменти, кожен з яких включає комплекс дрібніших, детальних організаційно-економічних та управлінсько-фінансових різновидів, науково обґрунтоване використання яких дозволить на практиці підвищити організаційно-управлінський потенціал регіону та забезпечити зростання якості життя населення.

Висновки і пропозиції. Концепція формування сучасної системи організаційно-управлінського потенціалу регіону та механізму його реалізації створюють теоретичну базу для подальших наукових досліджень, що визначає необхідність формування методології організаційно-управлінського розвитку регіону. Таким чином, саме підвищення організаційно-управлінського потенціалу регіонів в сучасних умовах є пріоритетним напрямом удосконалення регіональної системи управління, адже він являє собою об'єднання, упорядкування, координацію та розробку дій з ефективного використання сукупності стійких формальних та неформальних правил і норм (законів, положень, кодексів поведінки, звичаїв) взаємозв'язків і взаємодій, що містять умови проведення та обмеження регіональної діяльності, більш досконалий якісний стан управління системою економіки регіону.

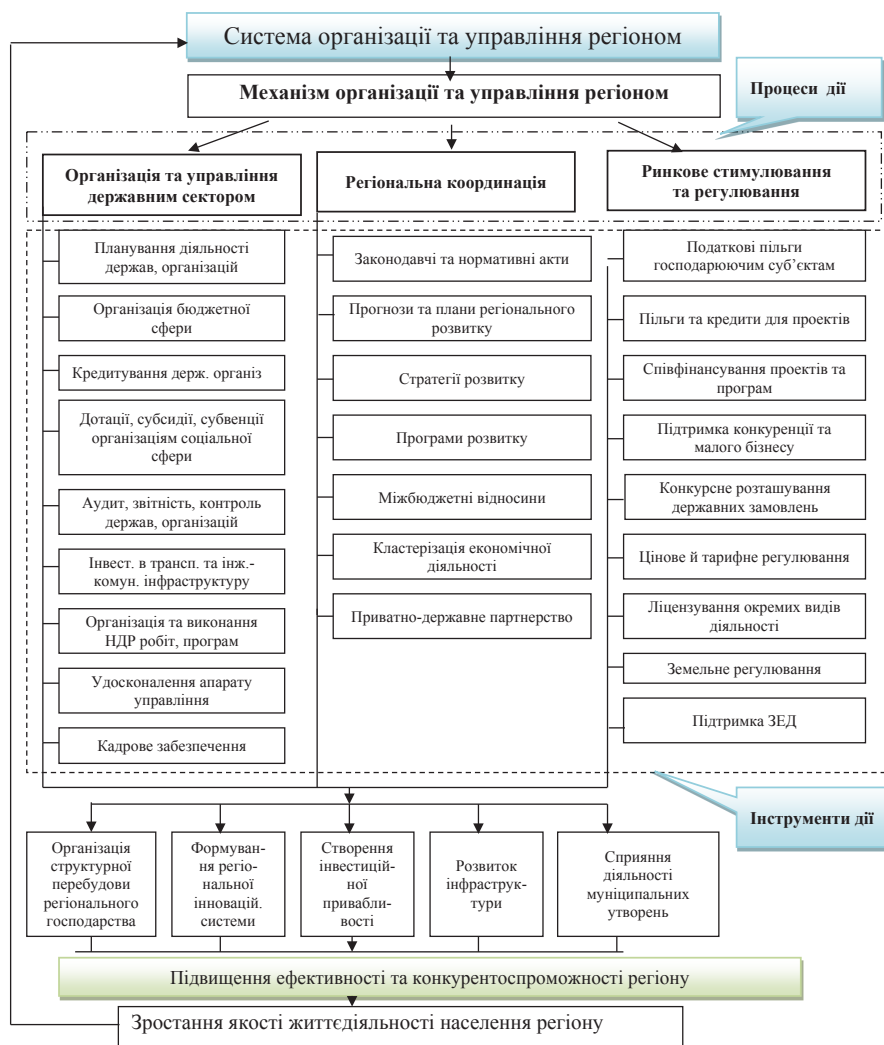

Рис. 2. Механізм організаційно-управлінського потенціалу регіону* [4]

Список літератури:

1. Вишнеvsька О.М. Ресурсний потенціал підприємства // О.М. Вишнеvsька // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 32-37.
2. Кокурінний О.В., Гайдуков С.О. Кадрове забезпечення формування організаційного потенціалу підприємства / О.В. Кокурінний, О.С. Гайдуков // Економічні науки. – 2010. – С. 133-137.
3. Мартусенко І.В. Сутність організаційного потенціалу та його роль в підвищенні ефективності діяльності підприємства // І.В. Мартусенко, Г.М. Войківська // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2. – С. 133-137.
4. Маннапов Р.Г. Современное развитие системы управления регионом: методология, инструментарий, механизмы : монография / Р.Г. Маннапов, Л.Г. Ахтариева ; под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Р.Г. Маннапова. – Уфа : Уфимская государственная академия экономики и сервиса, 2010. – 221 с.
5. Тарасюк Г.М. Планова діяльність як системний процес управління підприємством : монографія / Г.М. Тарасюк. – Житомир : ЖДТУ, 2006. – 212 с.

Рогозян Ю. С.

Луганский филиал Института экономико-правовых исследований
Национальной академии наук Украины

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА

Резюме

В статье раскрываются теоретико-методические основы организационно-управленческого потенциала региона. Определена научная сущность понятия «потенциал». Выявлены закономерности использования организационно-управленческого потенциала региона. Предложено использовать концептуальную модель организационно-управленческого потенциала региона на основе построения системы принципов. Обоснована сущность и составляющие элементы механизма формирования организационно-управленческого потенциала регионов.

Ключевые слова: организационно-управленческий потенциал, регион, принципы, концептуальная модель, механизм, категория.

Rohozyan J. S.

Lugansk branch of the Institute of Economic and Legal Researches
National Academy of Sciences of Ukraine

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO FORMATION ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT POTENTIAL OF THE REGION

Summary

In the article the theoretical and methodological foundations of organizational and managerial capacity of the region are revealed. Defined the essence of scientific concept of «potential». The regularities using organizational and management capacity in the region are presented. A conceptual model using organizational and management capacity of the region based on system construction principles. The essence shows the components of the mechanism of organizational and managerial potential formation.

Keywords: organizational and management capacity, region, principles, conceptual model, mechanism category.

УДК 332

Сивоконь А. В.

Институт экономико-правовых исследований Национальной академии наук Украины

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ

У статті розглянуто сутність інфраструктури, ринкової інфраструктури, ринку праці. Визначено та розглянуто види ринкової інфраструктури. Досліджено функції ринку праці. Визначено організаційну складову інфраструктурного забезпечення ринку праці в регіональному розрізі. Розкрито сутність елементів (складових) регіонального ринку праці.

Ключові слова: інфраструктура, регіональний ринок праці, функції.

Постановка проблеми. Категорія «інфраструктура» походить від сполучення латинських слів *infra*, що перекладається як «нижче, під» та *structura*, що у перекладі означає «будова, розташування», і визначається як комплекс галузей господарства, обслуговуючих виробництво, включаючи будівництво доріг, каналів, водосховищ, портів, мостів, аеродромів, складів, енергетичних господарств, транспорт, зв'язок, водо забезпечення та каналізацію, освіту, науку, охорону здоров'я [1, с. 23-30; 3, с. 11].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню питань розвитку інфраструктури ринку праці присвячено роботи багатьох вчених-економістів, таких як П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, М.І. Григор'єва. Так, інфраструктура ринку праці ними визначається як «державні та недержавні заклади сприяння зайнятості, кадрові служби підприємств і фірм, громадські організації і фонди, нормативно-правове середовище, що взаємодіють між попитом і пропозицією праці» [3, с. 19]. Іншими українськими економістами інфраструктура ринку праці визначається як «сукупність суб'єктів, які забезпечують організаційну, економічну, правову і науково-методичну, тобто всебічно, функціону-

вання ринку праці, не допускаючи стихійності в його розвитку» [3, с. 89].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При цьому основним завданням інфраструктури ринку праці визначається забезпечення підвищення гнучкості та ефективності функціонування ринку праці за рахунок різних інструментів та засад, які постійно змінюються, розвиваються та потребують вивчення.

Мета статті. Головною метою даного дослідження є визначення засад інфраструктурного забезпечення регіонального ринку праці.

Виклад основного матеріалу. В сучасній економічній літературі виділяються поняття «виробнича інфраструктура» та «соціальна інфраструктура». При цьому виробнича інфраструктура визначається як «комплекс галузей, обслуговуючих матеріальне виробництво та забезпечуючи підвищення його ефективності» [4, с. 34]. До складу галузей виробничої інфраструктури відносять транспорт та зв'язок, енергетичне господарство, водозабезпечення, складське господарство, ремонтно-будівельний комплекс, інформаційне забезпечення та інші в частині обслуговування основного виробництва.